

## MÝTUS – FILOZOFIE – VĚDY

### Mýtus

- Faktograficky neověřitelné vyprávění, odhalující předem daný smysl světa, lidského života.
- Člověk jej prostě přijímá (výchovou, společenským soužitím), nezkoumá nezávislým způsobem jeho platnost.

### Filozofie

- Snaha o poznání na základě samostatné lidské aktivity, bez nutnosti být předem obeznámen, zasvěcen.
- Kritické hledání poznání „bez předpokladů” na základě vlastní zkušenosti a rozumu, o nalezení své vlastní odpovědi.
- *Odlišuje se od mýtů*, vyprávění, která obsahují již hotové odpovědi, vyprávění, do nichž si člověk dosazuje vlastní zkušenost a tím tuto zkušenost interpretuje; tato mýtická odpověď je neověřitelná, nelze ji ani potvrdit ani vyvrátit.
- Filozofické poznání bude vždy nedokonalé a provizorní; je spíš pochopením, že jsme se mýlili, než navždy platným poznáním, je ale něčím skutečným, alternativou výkladu světa, životního postoje, způsobu života.
- Není předem znám konkrétní předmět ani metoda („úhel pohledu”), vychází z tzv. předvědecké (běžné) zkušenosti člověka, vyjadřované předvědeckým (přirozeným, hovorovým) jazykem.
- Cílem je pochopit svět jako *celek*, porozumět smyslu života.

### Speciální vědy

- Získávání poznatků podle předem daného dílčího (speciálního) předmětu a dílčí metody; systematicky se vyjadřují pomocí speciálních vědeckých jazyků.
- Zajímá je tedy dílčí výsek reality, exaktně popsany a vysvětlený přesným jazykem
- Svůj předmět a metodu má konkrétní věda od základního „celkového” pohledu na svět – od filozofie.
- Věda je jen dílčí, specializovaná. Když se vědec zajímá o základy své vědy, stává se nutně myslitelem v oblasti celkového obrazu světa – filozofem.

## Rozdělení speciálních věd

**Speciální vědy** podávají dílčí obraz reality podle svého předmětu a metody svým vlastním vědeckým jazykem

1. **Reálné vědy:** předmětem je „něco“, konkrétní oblast reality, s níž lze mít zkušenost
  - 1.1. **Přírodní vědy** (fyzika, chemie, biologie, ...): předmětem jsou přírodní jevy
  - 1.2. **Kulturní (humanitní) vědy:** předmětem je člověk a společnost nebo to, co člověk vytvořil
    - 1.2.1. **Duchovní vědy** (historie, jazykověda, uměnovědy, etnografie, religionistika, ...).
    - 1.2.2. **Společensko-ekonomické vědy** (sociologie, politologie, právní věda, ekonomie...)
2. **Formální vědy** (matematika, formální logika): předmětem není nic z vnější reality, ale „vnitřní“ formy rozumu, jimiž chápeme, zachycujeme, uspořádáváme a realitu, kterou jsme zachytili vnímáním; tvoří axiomatické systémy – základní axiomy nelze dokázat, bereme je jako evidentní (např. komutativní zákon pro sčítání, zákon protikladu).

## Dodatek: příklad interpretace mýtu

*„Nejzchytralejší ze vši polní zvěře, kterou Hospodin Bůh učinil, byl had. Řekl ženě: "Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?" Žena hadovi odvětila: "Plody ze stromů v zahradě jíst smíme. Jen o plodech ze stromu, který je uprostřed zahrady, Bůh řekl: »Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli.«*

*Had ženu ujišťoval: "Nikoli, nepropadnete smrti. Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevřou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé."*

*Žena viděla, že je to strom s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševědoucnost. Vzala tedy z jeho plodů a jedla, dala také svému muži, který byl s ní, a on též jedl. Oběma se otevřely oči: poznali, že jsou nahí. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi.*

*Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: "Kde jsi?" On odpověděl: "Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se."*

Bible; Genesis 3,1-10

*„Když seděl rabi Šneur Zalman v petřburském vězení, přišel do cely velitel četnictva. Dal se s ním do řeči a po chvíli nastolil nejeden problém, který se mu vynořil při čtení Písma. Nakonec se zeptal: „Jak se má rozumět tomu, že Bůh Vševědoucí říká Adamovi: ‚Kde jsi?‘ “ – „Věříte,“ odpověděl rav, „že Písmo je věčné, a každá doba, každé pokolení a každý člověk*

jsou v něm obsaženy?“ – „Věřím,“ řekl on. – „Dobře,“ pravil cadik, „tedy na každého člověka a v jakékoli době Bůh volá: ‚Kde jsi ty ve svém světě? Již tak mnoho uplynulo z těch let a dnů, jež ti byly vyměřeny, kam jsi až došel ve svém světě?‘ Asi tak to říká Bůh: ‚Čtyřicet šest roků jsi prožil, kde dlíš?‘ “ – Když velitel uslyšel výčet let svého života, probral se, položil raveni ruku na rameno a zvolal: „Skvěle!“ Ale jeho srdce se chvělo.

*O co jde? Odpověď je dávana v jiné rovině než byla ta, ve které se kladla otázka. Velitel chce objevit domnělý rozpor ve světě židovské víry. Židé vyznávají Boha jako vševědoucí bytost, avšak Bible mu připisuje otázky, jaké klade někdo, kdo něco neví a chce to poznat. Bůh hledá Adama, ptá se, kde je; neví to tedy, lze se před ním schovat, tudíž není vševědoucí.*

*Rabi však na místo vysvětlení biblického výroku a odstranění onoho zdánlivého rozporu z něho jenom vychází, aby veliteli domluvil ohledně jeho dosavadního života, jeho lehkovážnosti, bezmyšlenkovitosti a nedostatku citu pro odpovědnost v jeho vlastní duši. Na věcnou otázku dává se odpověď osobní, anebo lépe, místo odpovědi následuje osobní domluva.*

*Uvažujme však hlouběji o tomto příběhu. Velitel se ptá na jedno místo biblické zvěsti o Adamově hříchu. V rabiho odpovědi však jde o osobní oslovení: „Ty sám jsi Adam, k tobě praví Bůh: ‚Kde jsi?‘ “ Zdánlivě mu nepodal žádné poučení o významu toho biblického místa. Ve skutečnosti však tato odpověď současně osvětluje stav Bohem tázaného Adama i situaci každého člověka, v každém čase, na kterémkoli místě. Když velitel vnímá a chápe biblickou otázku jako cílenou na něho samotného, musí přece poznat, co to vlastně znamená, když se Bůh ptá: ‚Kde jsi?‘, ať už otázka míří na Adama nebo na nějakého jiného člověka. Jestliže se Bůh takto ptá, nechce o člověku vědět něco, co je ště neví; chce v něm způsobit něco, co bývá způsobeno jenom takovouto otázkou, předpokládaje, že se jí člověk nechá zasáhnout.*

Martin Buber: Cesta člověka podle chasidského učení

### Seznam zdrojů:

ANZENBACHER A. *Úvod do filozofie*. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál, 2004. 377 s. ISBN 80-7178-804-X.

*Bible*. 2. vyd. Praha : ÚCN 1985.

BUBER M. *Cesta člověka podle chasidského učení*. 1.vyd. Praha : Votobia, 1994. 91 s.